MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 18 sierpnia 2014 r.

SEKRETARIAT Biura Prac Senackich Wpłynęło dn. 20.08.2014 nr 4933 podpis Nazur

Sekretariat Wicemarszałka Senatu RP Marii Pańczyk-Pozdziej Wpłynęło dn. 18.08.2014 Nr BPP/485 KO/21701 Podpis

DPrC-I-071-52/14

dot. BPS-043-57-2491/14

BM-T_071-287/14/2

UNP: 140819-00476

Pani

Maria Pańczyk-Pozdziej

Wicemarszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek

W odpowiedzi na oświadczenie złożone przez pana senatora Rafała Muchackiego podczas 57. posiedzenia Senatu RP w dniu 3 lipca 2014 r., dotyczące transgranicznego dochodzenia zobowiązań alimentacyjnych, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Kwestie dotyczące transgranicznego dochodzenia zobowiązań alimentacyjnych reguluje rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. *w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych* (Dz.U.UE.L.2009.7.1), które weszło w życie 30 stycznia 2009 r. (dalej: rozporządzenie nr 4/2009 lub rozporządzenie).

Zgodnie z motywem 11. ww. rozporządzenia, jak również z treścią art. 1 zakres jego stosowania obejmuje wszystkie zobowiązania alimentacyjne wynikające ze stosunków rodzinnych, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, tak aby zapewnić równe traktowanie wszystkich wierzycieli alimentacyjnych. Dla celów rozporządzenia pojęcie "zobowiązania alimentacyjne" powinno być interpretowane w sposób niezależny, zgodnie z zasadami autonomii prawa unijnego.

Natomiast w myśl motywu 14. rozporządzenia termin "wierzyciel" obejmuje, na użytek wniosku o uznanie i o wykonanie orzeczenia w zakresie zobowiązań alimentacyjnych, instytucje publiczne, które mają prawo działać w zastępstwie

i w imieniu osoby, której należą się alimenty, lub występować o zwrot świadczeń wypłaconych wierzycielowi z tytułu zobowiązań alimentacyjnych.

Jurysdykcję do rozpoznawania spraw dotyczących zobowiązań alimentacyjnych ma sąd zwykłego miejsca pobytu pozwanego lub wierzyciela lub sąd, który zgodnie ze swoim prawem jest właściwy do prowadzenia postępowania dotyczącego statusu osoby (na przykład postępowania rozwodowego) albo dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej w przypadku, gdy sprawa dotycząca zobowiązań alimentacyjnych jest związana z tym postępowaniem (pod warunkiem, że ta jurysdykcja nie wynika wyłącznie z obywatelstwa stron). Dopuszczalna jest jurysdykcja umowna, o ile spór nie dotyczy zobowiązań alimentacyjnych wobec dzieci poniżej 18 roku życia. Jeśli żadna z wyżej wskazanych okoliczności nie wchodzi w rachubę, sprawa alimentacyjna może być rozpoznawana przed sądami państwa członkowskiego Unii Europejskiej (UE), którego obywatelami są obie strony. W wyjątkowych przypadkach, jeżeli postępowanie nie może toczyć się w państwie trzecim, z którym dany spór ma ścisły związek, wniosek może zostać złożony w państwie członkowskim, które ma z daną sprawą wystarczająco silny związek. Jeśli postępowanie dotyczące tych samych stron i tych samych spraw toczy się przed kilkoma sądami państw członkowskich, jurysdykcję sprawuje sąd, przed którym najpierw wytoczono powództwo. Rozporządzenie wiąże niemalże wszystkie państwa członkowskie UE, za wyjątkiem Danii, która nie uczestniczyła w jego przejęciu; nie jest więc nim związana i nie stosuje go.

W rozdziale IV rozporządzenia uregulowane są kwestie dotyczące uznawania, wykonalności i wykonywania orzeczeń. Warto w tym miejscu wskazać, że dla potrzeb stosowania tego aktu prawa europejskiego za orzeczenie uznaje się rozstrzygnięcie wydane w sprawie dotyczącej zobowiązań alimentacyjnych przez sąd państwa członkowskiego, niezależnie od nazwy takiego orzeczenia (wyrok, nakaz, postanowienie czy nakaz egzekucyjny).

Rozporządzenie różnicuje kwestie uznawania, wykonalności i wykonywania orzeczeń w zależności od tego, czy chodzi o rozstrzygnięcie wydane przez sąd państwa członkowskiego, które jest stroną Protokołu haskiego z 2007 r. (dalej: Protokół), czy też nie (art. 16 rozporządzenia nr 4/2009).

Jeśli chodzi o państwa członkowskie będące stronami Protokołu, to przewidziano daleko idące uproszczenia w tym zakresie. Art. 17 rozporządzenia nr 4/2009 znosi *exequatur*, co oznacza, że orzeczenie alimentacyjne wydane w jednym

Państwie jest uznawane w innym Państwie Członkowskim bez konieczności przeprowadzanie specjalnego postępowania i bez możliwości sprzeciwiania się jego uznaniu. Zniesienie procedury *exequatur* wiąże się ze wzajemnym i bezwarunkowym zaufaniem państw członkowskich do systemów prawnych innych państw, w szczególności w zakresie gwarancji procesowych oraz prawa do obrony pozwanego (T. Darkowski, *Zniesienie sądowego stwierdzenia wykonalności sądowych orzeczeń zagranicznych we wspólnym obszarze sądowym – porównanie istniejących instrumentów* (w:) *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych*, red. W. Czapliński, A. Wróbel, Warszawa 2007, s. 4)

Orzeczenie wydane w państwie członkowskim będącym stroną Protokołu i wykonalne w tym państwie jest wykonalne w innym państwie członkowskim bez potrzeby stwierdzenia wykonalności w tym państwie.

Jeśli orzeczenie wydano w państwie członkowskim niebędącym stroną Protokołu, w określonych okolicznościach możliwa jest odmowa jego uznania i stwierdzenia jego wykonalności. Orzeczenie takie może zostać wykonane w innym państwie członkowskim, o ile jest wykonalne w państwie członkowskim wydania, i pod warunkiem stwierdzenia wykonalności orzeczenia w państwie członkowskim wykonania (art. 23 i następne rozporządzenia nr 4/2009).

Zarówno postępowanie egzekucyjne dotyczące orzeczeń alimentacyjnych, jak i inne ich wykonanie reguluje prawo państwa członkowskiego wykonania (art. 41 rozporządzenia).

W art. 20 rozporządzenia nr 4/2009 wskazano, jakie dokumenty należy przedłożyć, aby móc skutecznie domagać się wykonania orzeczenia alimentacyjnego. Należą do nich m.in. odpis orzeczenia spełniający wymogi niezbędne do stwierdzenia jego autentyczności czy też wyciąg z orzeczenia sporządzony przez sąd pochodzenia na formularzu, którego wzór stanowi załącznik nr I do rozporządzenia.

Strony, które biorą udział w sporze będącym przedmiotem rozporządzenia muszą mieć zapewniony skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości w innym państwie członkowskim, w tym do postępowania egzekucyjnego i postępowania odwoławczego na warunkach określonych w rozdziale V rozporządzenia (art.44).

Rozporządzenie nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia pomocy prawnej, z zastrzeżeniem spełnienia określonych warunków (art. 44

rozporządzenia). Określa ono również zakres takiej pomocy, w tym zasady udzielenia pomocy bezpłatnej (art. 45-47 rozporządzenia).

Istotnym rozwiązaniem, które ma podnieść efektywność stosowania przepisów rozporządzenia nr 4/2009, w szczególności w zakresie odzyskiwania należności alimentacyjnych za granicą jest system współpracy wyznaczonych organów centralnych, które wskazują poszczególne państwa członkowskie uczestniczące w stosowaniu rozporządzenia. Organy takie m.in. przyjmują i przekazują do realizacji wnioski w przedmiocie odzyskania należności alimentacyjnych, przyznają pomoc prawną, a także udzielają pomocy w ustaleniu miejsca pobytu dłużnika (rozdział VII rozporządzenia).

Konkludując, należy stwierdzić, że problematyka transgranicznego dochodzenia roszczeń z tytułu alimentów jest już uregulowana na poziomie europejskim przepisami, które w porządku krajowym wywołują skutek bezpośredni. Niezależnie od tego ustawą z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 129, poz. 735) wprowadzono do kodeksu postępowania cywilnego art. 1153 [10] – 1153 [12] w celu uzupełnienia regulacji zawartych w rozporządzeniu nr 4/2009 w zakresie dotyczącym wykonywania w Polsce orzeczeń pochodzących z państw członkowskich będących stronami Protokołu.

Z poważaniem

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Wojciech Węgrzyn
PODSEKRETARZ STANU